

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 April 1879, kl. 1 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 72 § Regeringsformen och 71 § Riksdagsordningen.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion (N:o 29), hvilken blifvit till Konstitutions-Utskottet öfverlemnad, har Herr *A. O. Wallenberg* föreslagit, att 72 § Regeringsformen och 71 § Riksdagsordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Regeringsformen § 72: Riksbanken står under Konungens och Riksdagens garanti och vård, och skall, efter de ordningar, stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller af Konungen och Riksdagen beslutas, förvaltas af *nio* fullmäktige, bland hvilka *tre* förordnas af Konungen och hvardera Kammaren väljer *tre*. Riksbanken eger allena rätt att utgifva sedlar, som för mynt må i riket erkännas. Dessa sedlar skola vid anfordran, efter deras lydelse, med guld af Banken inlösas.

Riksdagsordningen § 71: 1:o. Hvardera Kammaren skall utse *tre* fullmäktige att, jemte de fullmäktige Konungen enligt 72 § Regeringsformen förordnat, förvalta Riksbankens medel och tillhörigheter. Valen af fullmäktige i Riksbanken må af Kamrarne endast vid lagtima riksdag förrättas, och gälla för *tre* år, dock att hvardera Kammaren vid hvarje riksdag blott väljer *en* fullmäktig, så vida ej ansvarsfrihet för föregående årets förvaltning blifvit fullmäktige vägrad, i hvilket fall nytt val af samtliga fullmäktige skall ske, med bestämmande af den tid, hvar och

en af de valde skall befattningen innehafva, så att en af dem hvarje år afgår. Efter hvarje val utse fullmäktige inom sig ordförande och vice ordförande för året.

2:o. Hvarje lagtima Riksdag skall genom — — — — — reglementen Riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola vara sju, egande ordföranden — — — — — sex; tillkommande fullmäktige sjelfve — — — — — inträffar.

Till stöd för de sålunda föreslagna förändringarne anför motionären hufvudsakligen: *att* Sveriges Riksbanks egenskap af statsbank gör det till en bjudande nödvändighet, att begge statsmakterna för densamma ansvara och att de följaktligen tillerkännas befogenhet att uti Riksbankens förvaltning deltaga; *att* konungamaktens uteslutande från att medelst delegerade deltaga i förvaltningen af Riksbankens angelägenheter är både att visa misstroende mot den främsta statsmakten och att göra nationalrepresentationen till verkställande makt, då den icke bör vara annat än lagstiftande; *att* den från förflutna tider fortplantade tradition, hvilken i grundlagarne ännu gör sig gällande, att man borde vakta Riksbanken mot konungamakten, numera saknar giltighet, sedan i stället för en enväldig konungamakt trädtt en riksstyrelse, hvilande på en konstitutionelt monarkisk princip och samvetsgrant tillämpad i öfverensstämmelse med gällande grundlagar; *att* då, såsom erfarenheten visat, industri, handel och sjöfart äro ytterst svagt representerade inom Riksdagens Kamrar, under det deremot jordbruksnäringens idkare der ega bestämmande rätt, så ofta de vilja sig deraf begagna, men en sådan ensidighet, tillämpad på en statsbanks styrelse och förvaltning kan medföra en verklig fara för alla andra näringsgrenar, konungamaktens deltagande i Bankens styrelse är önskvärdt jemväl på den grund, att faran för en dylik ensidighet derigenom förminskas; *att* de i nu gällande Riksdagsordning förekommande bestämmelser rörande sättet för val af bankofullmäktige ingalunda vitna om någon större menniskokännedom eller om förutseende af möjligheten att de tvänne Kamrarne skulle komma att söka göra hvardera sin egen åsigt gällande och det således i sjelfva verket blefve icke fyratioåtta valmän, som handlade efter sina individuella tycken och tänkesätt, utan blott två personligheter, som antingen stodo gent emot hvarandra och lemnade afgörandet i slumpens hand, eller ock på kompromissens slippriga väg sökte bibehålla skenet af en samdrägt, som saknades; *att* den ökade omfattning Riksbankens verksamhet sedan den nya Riksdagsordningens

införande erhållit, kräfver ett större antal ordinarie fullmäktige, men att ju färre suppleanter i en så beskaffad styrelse behöfva tillkallas, desto bättre; att, om det ofta anmärkts såsom en oegentlighet, att enligt gällande grundlag bankofullmäktige utses för endast ett år i sender, en ännu större orimlighet ligger deri, att samtliga fullmäktige väljas på en gång, hvarigenom kan inträffa, att Bankens styrelse någon gång kan komma att bestå af helt och hållet ny uppsättning; samt att, då ordföranden i styrelsen af en maktpåliggande institution alltid bör vara i åtnjutande af ett flertal styrelseledamöters förtroende, det icke kan vara lämpligt att ordföranden hos bankofullmäktige genom särskildt val af någon utanför stående myndighet utses till denna befattning.

Innan Utskottet öfvergår till granskningen af föreliggande förslag, har Utskottet trott sig böra lemna en kortfattad öfversigt af Riksbankens historia i de delar, hvarom här är fråga.

Sveriges Riksbank leder, som bekant, sitt ursprung från en bankinrättning af mera enskild natur, den s. k. Palmstruchska. Den 30 November 1656 meddelades åt Kommissarien i Kommerskollegium Johan Palmstruch privilegium att, under 30 års tid, för sig och arfvingar samt medparticipanter och deras arfvingar, ensam, med andras uteslutande, så väl i Stockholm som å andra orter inom riket inrätta lånebanker. Dervid fästades dock genom en samma år utfärdad Kongl. resolution bland annat, hvad bankinrättningen i Stockholm angick, det vilkor, att två medlemmar af hufvudstadens magistrat och två af dess borgerskap skulle »hafva nycklarne till kassan och bankböckerna i god förvaring», hvarjemte det bestämdes, att bankovinsten skulle så fördelas, att ena hälften tillfölle Kongl. Maj:t och kronan samt den andra delades i lika lotter emellan Stockholms stad och bankokompaniet.

Den Palmstruchska banken råkade inom kort i bryderi. Redan vid 1664 års riksdag fann Kongl. Maj:t sig föranlåten att inhemta Ständernas yttrande öfver Banken och dess tillstånd, och uttalade med anledning häraf Ständerna i Riksdagsbeslutet sin önskan och förhoppning att Banken, såsom nyttig för landet, fortfarande måtte hållas vid makt. Bankens ställning försämrades emellertid alltmera, och Palmstruch sjelf blef slutligen den 22 Juli 1668 af Kongl. Svea Hofrätt dömd sina privilegier för alltid förlustig. Nu lät Kongl. Maj:t till de vid 1668 års Riksdag församlade Ständerna framställa förfrågan, »huruvida Banken skulle få förfalla eller om den borde åter upprättas». Bondeståndet

vågrade att taga någon befattning med Banken, men de tre öfriga Stånden förklarade sig vilja Banken »försvara, beskydda och handhafva». Derpå utfärdades den 17 September 1668, Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd för Rikets Ständer att taga Banken under sin förvaltning. Häri förklarades, att, alldenstund under tidens lopp allehanda fel och missbruk inritat sig i Vexel- och Låne-banken, men önskligt vore, att densamma måtte blifva återupprättad och vidmakthållen, Kongl. Maj:t på Rikets Ständers begäran, funnit godt åt samtliga Rikets Ständer »upplåta och öfverdraga», såsom det heter, Vexel- och Låne-banken, »sig att antaga och öfver dess upprättande, anläggning och förvaltande förordna och sluta, som de till verkets befrämjande och för det gemena bästa pröfva nyttigast och rådligast vara».

Samtidigt med denna urkund utkom äfven »Kongl. Maj:ts nådiga försäkring öfver Banco». För beredande af nödigt rörelsekapital tillerkändes Banken rättighet att uppbära vissa kronans inkomster, hvar emot Kongl. Maj:t å sin sida gjorde det förbehåll, att sålunda inflytande medel skulle, såsom orden lydde, »på Kammarkollegii räkning anskrifvas» samt »hållas i beredskap och Oss tillhanda, så att de alltid och utan åtskilnad af tid och stund måtte vid påfordran commenderas och uttagas.» Derjemte förklarade Kongl. Maj:t sig vilja taga Banken i sitt hägn och beskydd, så att allt hvad Riksens Ständer om densamma beslutat eller framdeles kunde stadga skulle fullkomligen efterlefas och af ingen öfverträdas.

Den 22 September samma år utfärdade Ständerna »Beslut och Förordning om Banken i Stockholm», deri Ständerna, sedan dem tillåtits »taga hela Bankverket under sin disposition och förordning», på det kraftigaste förbinda sig hålla hand deröfver att »den, som antingen sjelf några penningar i Banken insätter eller ock genom hvarjehanda tillfällen bekommer af medel deruti någon avance, skall ofelbart och utan någon exception kunna dem commendera efter sitt goda nöje och behag icke anorlunda, än hade han samma penningar uti sitt eget hus, kontor och låda». Till Bankens förvaltande utsågos sex kommissarier, vid hvilkas sida ställdes ett lika antal Ständernas »instruerade Fullmäktige», som dels hade att med råd och dåd i viktigare ärenden gå kommissarierna till handa, och dels egde att å Ständernas vägnar öfva uppsigt öfver verket. Såväl fullmäktige som kommissarier förpligtades att vid hvarje riksdag inför Ständerna afgifva redogörelse för Bankens ställning och förvaltning.

Då, såsom ofvan är nämndt, Bondeståndet från början frånsagt sig allt ansvar för och all befattning med Banken, blef förordningen underskrifven allenast af de tre öfriga stånden, och Bondeståndet tillät blott

att häradsigillen finge sättas under densamma. Sistnämnda Stånd fortfor i sin vägran att befatta sig med Banken ända till riksdagen år 1800, då Ståndet, på egen begäran, erhöll rätt att »utan afgift eller tillskott» under gemensam garanti med öfrige Stånden deltaga i Bankens förvaltning, dock mot förbindelse, att med all sin fasta egendom ansvara för så stor summa, som motsvarade hvartdera af de tre andra Ståndens andel i Bankens dåvarande fond.

Af den berättelse om Bankens ställning och förvaltning, som det ålåg bankstyrelsen att vid hvarje riksdag afgifva, fingo Ständerna icke omedelbart del. Till en början utsågo nemligen de tre Stånd, som iklädt sig garanti för Banken, särskilde deputerade, hvilka emottogo bankstyrelsens berättelser och läto så mycket deraf, som deputerade ansågo lämpligt, komma till Ständernas kännedom. Att dessa meddelanden varit sparsamma och föga upplysande visa de vid riksdagarne ofta återkommande klagomålen deröfver, att Rikets Ständer lemnades i okunnighet om Bankens ställning och verksamhet. Från och med år 1741 var bankodeputationen underordnad Sekreta Utskottet, som hade högsta ledningen af Banken till 1772 års regementsförändring, då Sekreta Utskottets myndighet i denna del öfvergick till Banko-Utskottet. Den hemlighetsfullhet i fråga om bankärenden, som man ansåg nödigt iakttaga äfven gent emot Rikets Ständer, fortfor under ideliga protester från Ständernas sida, ända till dess vid 1823 års riksdag beslut fattades, att Banko-Utskottet skulle låta upprätta och offentliggöra tabeller öfver Bankoverkets ställning från och med år 1776 till och med år 1822, samt att uppgifter rörande verkets tillstånd i alla delar, med undantag af hvad enskildes förhållande till detsamma vidkom, dädanefter skulle ej allenast vid riksdagarne, utan ock deremellan, genom Rikets Ständers revisorer till allmän kännedom öfverlemnas.

Tid efter annan stadfästades genom Kongl. placat och bref bankens privilegier och Ständernas rätt att densamma ostördt förvalta. Så skedde äfven i 1772 års Regeringsform, hvars 55 § lydde: »Riksens Ständers Banque förblifver hädanefter, som den hittills varit, under theras egen garanti och vård, skolandes förvaltas efter the reglementen och stadgar, som redan gjorde äro eller ännu af Riksens Ständer göras kunna». Detta stadgande inflöt väsentligen oförändradt i 1809 års Regeringsforms 72 §, dock med det tillägg, att Rikets Ständer allena ega rätt att utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. I 32 § af 1810 års Riksdagsordning stadgades, att Banko-Utskottet, som skulle utgöras af 36 ledamöter, egde öfverse Bankens styrelse och tillstånd samt gifva föreskrifter om dess förvaltning, enligt den särskilda instruktion, som af

Rikens Ständer komme att vid hvarje riksdag för Utskottet utfärdas. I fråga om val af bankofullmäktige föreskrefs i 66 §, att Rikets Ständer skulle vid hvarje riksdag, genom slutna sedlar, hvart stånd för sig, samfält och ej medelst elektorer, utse fullmäktige, tre af hvarje Stånd; och skulle fullmäktige, då vid deras öfverläggningar skiljaktiga meningar yppades, till protokollet afgifva sina röster, som beräknades per capita, med afgörande röst för ordföranden. Fullmäktige, hvilka, enligt 70 §, för hvarje stånd borde vara sådana af Ståndets ledamöter, hvilka kunde i det samma vara riksdagsmän och ledamöter af Utskott, fingo, enligt samma §, i och för sin befattning ej emottaga befallningar af någon annan än Rikets Ständer och enligt dessas instruktioner, ej heller annorledes än efter Rikets Ständers beslut och i laglig ordning till redo och ansvar ställas.

Vid det nya statsskicket införande bibehölls alltså, enligt hvad man finner, Ständerna vid den makt och myndighet i afseende å banken, som år 1668 dem tillförsäkrats. Några förändringar af en viss betydelse egde dock rum. Det är redan påpekadt, hurusom genom 72 § Regeeringsformen åt Rikets Ständer ensamme inrymdes rätt att utgifva sedlar, som må för mynt i riket erkännas. Vidare var det först genom 1810 års Riksdagsordning, § 38, som den rätt, Banko-Utskottet, likasom dessförinnan Sekreta Utskottet, ofta egenmäktigt tillvällat sig, nemligen att med Rikets Ständers myndighet i bankfrågor besluta, formligen erkändes i afseende å de mål, som ansåges böra hållas hemliga.

Redan vid 1756 års riksdag hade förslag väckts om bildande af diskontinrättningar. Förslaget föll då; men den 23 Maj 1773 utfärdades privilegium för ett s. k. diskontkompani i Stockholm, hvilket erhöll oktroj på tolf år. Kompaniets egen fond, som skulle bildas genom aktier, bestämdes till 24 tunnor guld, hvarförutom kronan lemnade en försträckning af 6 tunnor guld mot 3 proc. ränta. Styrelsen valdes af och inom aktieegarne, men ett kronans ombud egde öfva tillsyn öfver förvaltningen. Då kompaniets oktroj år 1785 gick till ända, vägrade Kongl. Maj:t att meddela ny oktroj, på den uppgifna grund, att sättet för styrelsens tillsättning ej syntes vara tillräckligt betryggande för inrättningens framtida bestånd. I stället inrättades år 1787 ett Generaldiskontkontor hvars rörelse, med enskilda aktieegares uteslutande, skulle drivas allenast för kronans räkning genom en af Kongl. Maj:t tillsatt direktion.

Sedan år 1789 kontoret för riksgäldens afbetalning, det s. k. Riksgäldskontoret, bildats och stälts under förvaltning af Rikets Ständer och deras fullmäktige, befans det inom kort nödigt, att inrätta ett särskildt diskontverk för Riksgäldskontorets obligationer. Detta verk bildades på

ett dittills i vårt land okänt sätt, nemligen genom association mellan staten och enskilde, och det sålunda, att tre femtedelar af fonden tillskötos af kronan samt återstoden sammanbragtes genom aktier. Af direktionens fem ledamöter utsåg Kongl. Maj:t tre och delegarne de två öfrige. Sedermera beslöts vid 1800 års riksdag, af anledningar, för hvilka här ej är stället att redogöra, att såväl Riksgälds- som General-diskonten skulle upphöra och deras rörelse öfverlätas å Rikets Ständers Bank, för hvars räkning ett så kalladt allmänt Riks-diskontverk inrättades. Enligt Kongl. Maj:ts den 26 Augusti 1800 härom utfärdade kungörelse samt reglementet af samma dag bestämdes fonden till 600,000 riksdaler specie, deri enskilde fingo för en tid af femton år ingå såsom delegare med sammanlagdt högst en tredjedel. Direktionen skulle »till en början», såsom det heter i reglementet, bestå af sex ledamöter, deraf Bankofullmäktige egde utse fyra och aktieegarne två. Efter de bestämda femton årens förlopp utslötos emellertid de enskilde delegarne ur allmänna Riks-diskontverket, hvilket sedermera, under namn af Rikets Ständers Banko-diskontverk, bedref lånerörelse endast för Bankens räkning.

Tanken att låta enskilde personer ingå såsom delegare i Banken upptogs och utvecklades af den finanskomité, som år 1822 tillsattes för att afgifva berättelse om de rådande ekonomiska förhållandena och »föreslå framtida förbättringar.» I sitt betänkande förklarar Komitén sig anse den bästa utvägen att på en gång befästa förtroendet och bereda förstärkning i Bankens redbara fond vara, att »Rikets Ständer tillåte enskilde medborgare att genom aktieteckning på vissa vilkor i Banken deltaga.» »Det är,» säger komitén, »uppenbart, att efter Bankens nuvarande inrättning ett grundelement deruti saknas, ansvarighet. Förvaltarne äro utan tvifvel ansvarige, men hufvudmännen kallas maktägande Ständer och hafva sig ensamme förbehållen rättighet att om grunderna för Bankens förvaltning förordna. Med en sådan makt hos den ena kontrahenten att bryta och förändra ingångna förbindelser, är det svårt att förena ett kredit-institut, till hvilket enskilde uppmanas att öfverlemna sin egendom. Genom enskildes associerande skulle ansvarigheten tillfogas. Rikets Ständer skulle alltid bibehålla den största andelen och inrättningen fortfarande åstadkomma allt det goda som hittills. Det vore endast godtycket, som Rikets Ständer skulle afhända sig: och den emellan Ständerna och aktieegarne på vissa år ingångna oktroy, af Kongl. Maj:t bekräftad, blefve grundvalen för en Bank, som omöjligen kunde komma att sakna förtroende, emedan kontraktet och lagen vore dess stöd, ansvarigheten erkänd, kontrollen icke allenast densamma som nu utan äfven ökad genom regeringens uppsigt och aktieegarnes deltagande,

samt publiciteten dess yttersta garanti». Den nya Banken skulle, enligt komiténs förslag, förvaltas genom Fullmäktige, deraf Rikets Ständer skulle utse flertalet och de enskilde delegarne några. Ett regeringens ombud skulle deltaga i förvaltningen, med hufvudsaklig uppgift att tillse, det icke några afvikelser från kontraktbestämmelserna egde rum vare sig från Bankens eller de enskilde delegarnes sida.

Betänkandet öfverlemnades vid 1823 års riksdag till Ständerna, som remitterade detsamma jemte åtskilliga motioner rörande sättet för penningväsendets ordnande till de förenade Stats- och Banko-Utskotten. I sitt den 21 Juni samma år afgifna utlåtande yttrade Utskotten, att åtskilliga betänkligheter inom Utskotten uppstått i fråga om finanskomiténs ofvanberörda förslag, men att Utskotten icke ansett sig uppfordrade att närmare uttala sig derom, enär detsamma stode i strid med 72 § Regeringsformen, med hvilket grundlagsbud det, enligt Utskottens uppfattning, ej vore förenligt, att Rikets Ständer å enskilde personer öfverläte större eller mindre del af sina skyldigheter och rättigheter i afseende å Banken. Komiténs förslag ledde icke till någon åtgärd. Enahanda öde rönt ett liknande förslag, vid 1834—1835 årens riksdag framställt af enskild motionär i syfte, såsom det heter, att åstadkomma en verklig motvigt emot möjliga försök att försämra myntet samt för att genom aktieegares tillskott förstärka Bankens metalliska kassa och öka dess rörelsekapital.

Till 1828—1830 årens riksdag aflät Kongl. Maj:t den 26 November förstnämnda år en skrivelse angående myntvärdets upprätthållande, deri Kongl. Maj:t — med erinran, hurusom »för svenske medborgare, de der i fullt mått njöte personlig frihet och säkerhet befastade genom lagar, hvilka stiftades af Konung och Ständer gemensamt och ej utan Konungs och Ständers gemensamma beslut kunde förändras eller upphävas, den för samhällsbyggnaden viktiga förbättring ännu återstode att åt de beslut, som rörde grunden för egendomsrätt, det väsentligaste föremålet i ett samhälle näst yttre sjelfständighet och lagbunden medborgerlig frihet, gifva en större grad af lagstiftande oföränderlighet än hittills» — uttalade sin förväntan att »Rikets Ständer, upplyste om förflutne tidens misstag, skulle om Banken förordna på ett sätt, som befrämjade myntvärdets stadga, befastade allmänt och enskildt förtroende samt afböjde en för alla samhällsklasser skadlig rubbning i penningeförhållandena.»

Den Kongl. skrivelsen, hvilken, såsom man finner, innehöll en otvetydig, ehuru ej uttryckligen uttalad mening till Rikets Ständer att låta Banken och rikets penningväsende befastas genom lagar, de der, stiftade af Konung och Ständer gemensamt, ej kunde utan begges sam-

fälda beslut upphävas eller ändras, blef af Ständerna öfverlemnad till sammansatta Stats- och Banko-Utskotten. Efter att hafva i sitt häröfver afgifna utlåtande uppdragit en teckning af Bankens historia från dess första uppkomst, erinrade Utskotten, att just denna historia framkallade ovederläggliga inkast emot en bankinrättning, som, i det den stod under ledning af en myndighet, den der ansåge sig berättigad att sjelf och ensam stifta lagar för sin förvaltning, aldrig kunde erbjuda samma garanti som en bank, hvilken innehades och förvaltades af enskilde män, bundne af lagar, utgångna från en opartiskt lagstiftande makt. Men ehuru med hänsyn härtill den tanken sjelfmant framställt sig för Utskotten, att Rikets Ständer borde upphöra med en administrativ befattning, så föga öfverensstämmande med deras lagstiftarekall, ansågo Utskotten det dock böra lemnas åt en kommande tid att göra erfarenhetens dyrt köpta läror i deras helhet gällande. Deremot tillstyrkte Utskotten att bankosedlens silfvervärde måtte bestämmas till 128 skilling i sedlar för en riksdaler i silfver, hvarjemte Utskotten hemstälde att, derest den föreslagna myntbestämningen antoges, Ständerna ville begära Kongl. Maj:ts sanktion derå för att åt beslutet gifva den kraft, som en af Konung och Ständer gemensamt stiftad lag eger.

Emellertid upptog Konstitutions-Utskottet frågan om förstärkta garantier för Banken. Utgående från den åsigt att, »genom grundlagsförändring måste, utan rubbning af Rikets Ständers skyldighet att garantera Banken och af deras rätt att allena bestyra om dess förvaltning och transaktioner, närmare och tydligare uttryckas att båda statsmakterna gemensamt ega stifta de speciallagar, hvori Bankens funktioner bestämmas, och sådant desto hellre, som Banken i sin första stiftelse medelst Kongl. privilegium blifvit Rikets Ständers», föreslog Utskottet, att följande förändrade lydelse af 72 § Regeringsformen måtte antagas att hvila till grundlagsenlig behandling:

»Rikets Ständers Bank förblifve under Rikets Ständers egen garanti och vård, för att af de fullmäktige, hvarje Stånd dertill förordnar, ostördt förvaltas efter de ordningar och reglementen, som af Rikets Ständer äro eller varda utfärdade och hvilka ej må strida mot grundlag, allmän lag eller bankolag, som af Konung och Rikets Ständer stiftad är. Sålunda ege Rikets Ständer allena rätt att genom Banken utgifva sedlar eller myntförskrifningar, hvilka böra lika med mynt i Riket erkännas och af Banken med mynt till utsatt belopp inlösas. Banken vare everdligen skiljd från Rikets statsverk, och må ej Rikets Ständer, i hvad fall som helst, kunna afhända Banken något mera eller annat, än dess ärligen behållna vinstmedel.»

Konstitutions-Utskottets förslag blef af samtliga Stånden återremitteradt. Under det Borgareståndet ville bibehålla 72 § Regeringsformen hufvudsakligen oförändrad blott med tillägg *dels* att, vid stiftande af ordningar, stadgar och reglementen för Banken, tre Stånds sammanstående mening skulle gälla som Rikets Ständers beslut, *dels ock* att dylika ordningar, stadgar och reglementen ej finge strida mot grundlag, allmän lag eller bankolag, som stiftats af Konung och Ständer, förenade sig de tre öfriga Stånden om följande lydelse af berörda §:

»Sveriges Rikes Bank, för alltid skiljd från Rikets Statsverk, vare under Konungens och Rikets Ständers gemensamma garanti, men under Rikets Ständers egen vård, ostördt förvaltd af de fullmäktige, hvarje Stånd dertill förordnar, efter de lagar och stadgar för Banken och dess rörelse, hvilka nu äro gällande, eller af Konungen och Rikets Ständer gemensamt varda stiftade. Dock ega Rikets Ständer, som genom sina fullmäktige tillsätta tjenstemännen i Banken, att allena fastställa reglementen för Bankens inre förvaltning och arbetssätt samt för dess tjenstemäns befordringar och aflöning. I öfverensstämmelse med ofvan åberopade lagar och stadganden, ege Banken allena rätt att utgifva sedlar eller myntförskrifningar, hvilka må lika med mynt i Riket erkännas och skola af Banken med mynt, efter deras lydelse, inlösas. Öfver användandet af Bankens årliga behållna vinstmedel ege Rikets Ständer att allena besluta, så framt dessa medel ej, till bibehållande af Bankens grundfond eller till dess förstärkning, af Konungen pröfvas erforderliga.»

Sedan Borgareståndet, på inbjudning af Konstitutions-Utskottet, förenat sig med de öfriga Stånden, blef nyssnämnda ändringsförslag antaget att hvila till kommande riksdag.

Innan Ständerna åtskildes, den 1 Mars 1830, meddelades Kongl. Maj:ts sanktion å den af Ständerna beslutade lag angående myntbestämningen; och samma dag utfärdades lagen för Rikets Ständers Bank, innehållande uttrycklig bestämmelse att den ej kan ändras annorlunda, än på sätt i Regeringsformens 87 § stadgas.

Den 8 Februari 1834 aflät Kongl. Maj:t till Rikets då åter församlade Ständer en skrivelse med anmaning att skyndsamt företaga den sedan sista riksdag hvilande frågan om ändring af 72 § Regeringsformen, enär Kongl. Maj:t endast afbadade denna frågas utgång för att till Ständerna öfverlemnade förslag till lag för Banken. Men innan ännu den hvilande grundlagsfrågan hunnit afgöras, ankom, den 3 Mars samma år, det bebadade lagförslaget. Deri bestämdes, bland annat:

att Banken — Sveriges Rikes Bank, såsom den kallades — för alltid skild från Rikets statsverk, skulle vara under Konungs och Ständers

gemensamma garanti, men under Rikets Ständers vård och förvaltning efter de lagar och stadganden för Banken, hvilka redan gälde eller kunde vara af Konung och Ständer stiftade;

att Konungen skulle hafva ett ombud, som egde att vid anfordran erhålla upplysning om Bankens ställning och begära sammanträde till öfverläggning med fullmäktige;

samt att alla beslut och instruktioner rörande Bankens redbara fond, sedelutgifning, lånerörelse och öfriga förhållanden till allmänheten äfvensom stat för Bankens utgifter, med vissa undantag, skulle af Konung och Ständer gemensamt fastställas.

Frågan om ändring af 72 § Regeringsformen fick emellertid en oväntad utgång. Efter lifliga öfverläggningar blef nemligen det sedan sista riksdagen hvilande förslaget af Borgare- och Bondestånden med betydande majoritet afslaget, medan de två öfriga stånden — Presteståndet dock endast med en knapp röstöfvervigt — antogo detsamma. Frågan hade alltså fallit; och i den skrifvelse, Ständerna afläto med anledning af det ofvannämnda Kongl. lagförslaget angående Banken, tillkännagåvo Ständerna att, då 72 § Regeringsformen bibehållits oförändrad, Ständerna vore förhindrade att antaga förslaget, såsom i vissa delar stridande emot detta grundlagsbud.

Vid samma riksdag hade åtskilliga motioner väckts om ändring af 72 § Regeringsformen, i syfte att förstärka garantierna för Banken. Konstitutions-Utskottet gillade väl icke någon af dessa motioner uttryckligen, men tog sig af dem anledning att, i afsigt att åstadkomma, såsom Utskottet uttryckte sig, »en tydligare bestämning eller definition af Bankens på Rikets Ständer beroende garanti och vård äfvensom stabilitet i bankolagsstiftningen», föreslå följande lydelse af nämnda §:

»Rikets Ständers Bank förblifve under Rikets Ständers vård och garanti, så att den må ostördt förvaltas af de fullmäktige, hvarje Riksstånd dertill förordnar, efter Rikets Ständers i öfverensstämmelse med särskild bankolag och Rikets öfriga gällande lagar gifna föreskrifter, samt att Rikets Ständer åligger att fylla den brist, som möjligen kan uppstå i Bankens tillgångar för fullgörandet af dess genom lag stadgade förbindelser. Rikets Ständers Banks sedlar skola vid anfordran med metalliskt mynt efter ordalydelsen inlösas. Dessa och inga andra sedlar skola, uti all krouans uppbörd och i alla betalningar till staten, mottagas lika med rikets metalliska mynt. För bankolags stiftande eller ändring fordras alla fyra Rikständens samtycke och Konungens sanktion. Beslut om sedelstockens förhållande till metalliska inlösningsfonden må ej kunna vidtagas med mindre samtliga Riksständen äro derom ense. I frågor om

Bankens vård, rörelse och förvaltning i öfrigt gälle tre Riksstånds sammanstämmande beslut. Men stanna två Stånd mot två, förblifve vid hvad förut finnes stadgadt».

Endast Presteståndet godkände förslaget, hvaremot de 3 öfriga Stånden återremitterade detsamma med hvarjehanda anmärkningar. Frågan afgjordes slutligen medelst omröstning i förstärkt Utskott sålunda, att 72 § skulle bibehållas oförändrad endast med tillägg vid slutet af orden: »Så länge de (Bankens sedlar), efter deras lydelse, af Banken med silfver inlösas», hvilket tillägg blef antaget att hvila till nästa riksdag, då det af samtliga stånden godkändes. Kongl. Maj:t vägrade emellertid att sanktionera det af Riksdagen antagna tillägget. Det var först vid 1850—1851 årens riksdag, som till ifrågavarande § fogades det uttryckliga stadgande, att banksedlarne vid anfordran skola efter deras lydelse af Banken med silfver inlösas.

Vid 1862—1863 årens riksdag förekom åter frågan om enskilde aktieegares intagande i Riksbanken. Bland de ärenden, som utgjorde föremål för den år 1858 förordnade Finanskomiténs behandling, var nemligen afven Riksbankens ombildning. Efter att hafva sökt uppvisa de i Bankens närvarande organisation och sättet för dess verksamhet befintliga bristfälligheter, uppgjorde komitéen ett fullständigt förslag till ombildning af Rikets Ständers Bank. Detta gick derpå ut, att Riksbanken skulle delas i tvenne särskilda bankinrättningar, nemligen en Vexel- och en Lånebank, af hvilka den förra, som benämndes Rikets Ständers Bank och fortfarande borde förblifva under Rikets Ständers garanti och vård samt förvaltas af deras fullmäktige, uteslutande skulle hafva till uppgift att upprätthålla myntvärdet. Dess sedelutgifning skulle begränsas inom ett belopp, hvarföre full motsvarighet i metallisk valuta förefunnes. Med egentlig bankrörelse borde denna afdelning af Banken ej befatta sig, utan skulle all sådan rörelse jemte de öfriga funktioner, hvilka tillhörde Riksbanken, besörjas af en lånebank, under namn af Allmänna Svenska Banken, hvars grundfond, beständ till 40 millioner Riksdaler och fördelad på 40,000 aktier, skulle bildas, dels genom öfvertagande af en del utaf Riksbankens kapitalöfverskott, dels genom enskilde delegares bidrag, så att följaktligen denna afdelning af Banken komme att tillhöra ett bolag, bestående af Rikets Ständer och enskilde aktieegare. Allmänna Svenska Banken skulle ega rätt att utgifva creditsedlar, hvilka gälde i kronans uppbörd, men ej finge tilläggas egenskapen af laggildt betalningsmedel emellan enskilda. Dess förvaltning skulle ställas under en öfverstyrelse och en direktion, den förra bestående af en utaf Kongl. Maj:t utnämnd ordförande samt »af Rikets Ständers tolf fullmäktige i Banken

och af tolf fullmäktige, som de enskilde aktieegarne vid allmän sammankomst inom sig egde utse»; den senare åter utsedd af och inom öfverstyrelsen.

Detta komiténs förslag framlades för Riksdagen genom enskild motion, väckt af komiténs ordförande; och blef motionen, jemte andra motioner af enahanda syfte, öfverlemnad till Banko-Utskottets behandling. Med anslutning i vissa delar till finanskomiténs förslag, men under iakttagande deraf, att grundlagens stadganden i afseende å Rikets Ständers Bank förblefve orubbade, framlade Banko-Utskottet ett sjelfständigt förslag till ondaning af Riksbanken. Jemväl enligt detta förslag skulle Banken delas i två särskilda bankinrättningar. Vid sidan af Rikets Ständers Bank — som, bibehållen under Ständernas egen garanti och vård samt förvaltd af deras fullmäktige, skulle hafva till hufvudsakligt ändamål att, såsom det heter, »till förvar och förvaltning emottaga guld och silfver i myntad och omyntad form samt förse landet med sådana sedlar, som för mynt eller laggildt betalningsmedel i riket må erkännas» — skulle till bedrivande af den egentliga bankrörelsen inrättas en ny bank, med benämning Sveriges Bank, hvars grundfond skulle bildas af Rikets Ständers Banks kapitalöfverskott. Förvaltningen af banken skulle uppdragas åt en öfverstyrelse och en direktion, af hvilka den förra bestode af en ordförande, den Kongl. Maj:t egde utnämna, och åtta ledamöter utsedde af fullmäktige i Rikets Ständers Bank, till halfva antalet inom och till andra hälften utom dem. Direktionen åter skulle väljas af öfverstyrelsen och utgöras af sju ledamöter, bland hvilka minst två borde tillhöra öfverstyrelsen samt tre utses till verkställande direktörer. Banko-Utskottets förslag blef af Ridderskapet och Adeln återremitteradt, men af de öfriga stånden förkastadt, och ledde följaktligen icke till någon åtgärd.

Vid det nya representationsskicket genomförande tog Riksdagen i arf Ständernas rättigheter och skyldigheter i afseende å Banken, som nu benämndes Sveriges Riksbank.

Grundlagsstadgandena rörande densamma bibehöllos såsom bekant med de jemkningar och rättelser, som med nödvändighet betingades af representationsformens ombildning. I fråga om bankofullmäktige vidtogos dock några förändringar, i det att dels deras antal beständes till sju, dels ock stadgades att fullmäktige skola väljas genom 48 valmän, deraf hvardera Kammaren inom sig utser 24, äfvensom att valet skall i den ordning företagas, att ordföranden utses först och sedan de öfrige sex fullmäktige.

Motionären inleder sin bevisföring med den anmärkningen, att Sveriges Riksbanks egenskap af statsbank gör det till en bjudande nödvändighet, att begge statsmakterna för densamma ansvara och att de följaktligen tillerkännas befogenhet att uti Riksbankens förvaltning deltaga på sätt, som kan finnas lämpligt. Härvid är likväl att märka att, så vidt Utskottet har sig bekant, förhållandet knappast någonstades är sådant, att regering och representation gemensamt ansvara för och förvalta landets offentliga bankinstitution, den må nu kallas riks-, stats- eller nationalbank. Stundom har regeringen sjelf upprättat en privilegierad statsbank, hvars grundkapital staten sjelf lemnat och hvars affärsrörelse skötes uteslutande af statens tjänstemän. Af denna art är Kejsrerliga Ryska Statsbanken i Petersburg. Eller ock är banken, ehuru åtnjutande särskilda privilegier såsom statsbank, väsentligen en enskild inrättning, som eges och förvaltas af private delegare, utan någon inblandning från statsmakternas sida. Sådan är till exempel Englands bank, hvilken förvaltas af en å allmän församling af större aktieegare vald styrelse, bestående af en guvernör, en vice guvernör och 24 direktörer. För kontroll från statens sida är här sörjdt så till vida, som det åligger styrelsen att till regeringen insända veckorapporter öfver bankens ställning. Efter mönstret af Engelska banken är Hollands bank ombildad.

Inom andra offentliga bankinrättningar tager regeringsmakten mer eller mindre del i bankstyrelsen jemte de enskilde delegarnes representer. Så är förhållandet med till exempel Franska Banken, den nya Tyska Riksbanken och, i viss mån, äfven Danska Nationalbanken. Den förstnämnda, hvilken, ursprungligen bildad genom association emellan franska staten och enskilde, numera tillhör ett kommanditbolag, styres och förvaltas af en guvernör och två viceguvernörer, utsedde bland delegarne af statens öfverhufvud, samt ett af 15 medlemmar bestående generalråd och tre censorer, alla valde å en generalförsamling af tvåhundra de störste aktieegarne. Tyska Riksbanken, som så att säga i sig upptog den Preussiska banken, hvars enskilde delegare fingo ingå såsom intressenter i Riksbanken jemte nya delegare, är en under statens uppsigt och ledning stående privatinrättning. Högsta *uppsigten* öfvas af ett bankkuratorium, bestående af Rikskansleren och 4 medlemmar, af hvilka Kejsaren utser en och förbundsrådet de öfriga. Högsta *ledningen* tillkommer Rikskansleren och under honom ett direktorium, hvars medlemmar efter Rikskanslerens förslag utnämnas af Kejsaren. Aktieegarne deltaga i förvaltningen genom ett af femton medlemmar bestående centralutskott. Vidkommande Danska nationalbanken, hvars grundkapital bildats dels genom öfvertagande af den forna Rigsbankens, genom tvungen pantför-

skrifning af landets fastigheter ävägabragta fond, och dels genom enskildes tillskott, så utgöres dess styrelse af femton representanter och fem direktörer. De första representanterne valdes vid bankens inrättande utaf en inom delegarnes krets af konungen utsedd valnämnd; men vid deretter uppkommande ledighet ega de kvarstående representanterne att sjelfve komplettera sitt antal. Af direktörerne utser konungen en och representanterne de öfrige. — Om nu än de i fråga om utländska bankinstitutioner gällande bestämmelser icke kunna tillmätas synnerlig betydelse för bedömandet af den på alldeles egendomligt sätt uppkomna och organiserade Svenska Riksbankens kraf, så torde dock de ofvan anförda exemplen af några bland Europas viktigaste offentliga banker visa, att motionärens påstående, det Svenska Riksbankens karakter af statsbank med nödvändighet skulle kräfva begge statsmakternas deltagande i dess förvaltning, icke kan, obestyrkt, som det är, utan vidare erkännas vara principiellt riktigt.

Ännu mindre framgår, enligt Utskottets förmenande, en dylik nödvändighet ur de för handen varande, faktiska förhållandena. Då för omkring femtio år sedan inom Riksdagen lifliga strider utkämpades om lämpligaste utvägen att betrygga Riksbankens ställning och stärka förtroendet till densamma, var, såsom bekant, frågan framkallad af den brydsamma belägenhet, hvori Banken vid den tiden befann sig. En sorglig erfarenhet hade visat, att de grunder, hvarpå den var bygd och de grundsatser, efter hvilka dess verksamhet ordnades och leddes, icke voro egnade att väcka synnerlig tillit. Gång efter annan hade den af Rikets Ständer garanterade och vårdade Banken varit urståndsatt att fullgöra de förbindelser, den åtagit sig. När Ständerna år 1828 sammanträdde, var den finansiella ställningen sådan, att de kraftigaste åtgärder måste vidtagas för Bankens räddning. Under den tid, som förflutit efter fredens återställande, hade, såsom Sammansatta Stats- och Banko-Utskotten vid 1828—1830 årens riksdag yttrade, riket saknat fördelarne af ett mynt, med stadgade förhållanden till andra länders mynt, och under det Species i silfver och i sedlar inför lagen gälde lika, hade i sjelfva verket dem emellan uppkommit en skilnad som emellan 8 och 3, stundom derutöfver. En realisation var oundgänglig, och det gälde att betrygga dess genomförande med alla till buds stående medel.

Under sådana förhållanden var det lätt förklarligt, att den tanken uppstod, att hos regeringsmakten söka en garanti för Banken utöfver den, som Rikets Ständer af ålder iklädt sig, men hvilken befunnits icke göra till fyllest. Om en dylik åtgärd *då* af mången ansågs vara hvad motionären kallar en »bjudande nödvändighet», så kunde man till stöd för

sin åsigt åberopa en hel kedja af obestriddiga historiska fakta. *Nu* deremot äro, enligt Utskottets förmenande, förhållandena i väsentlig mån olika. I lagarne för Rikets Ständers Bank och angående myntbestämningen af den 1 Mars 1830 förefinnas normer för Bankens verksamhet, hvilka ega all den fasthet man kan begära, i ty att de icke annorledes än genom begge statsmakternas sammanstående beslut kunna ändras eller upphävas; och Bankens skyldighet att med mynt inlösa sina sedlar har, medelst införande af ett stadgande derom i 72 § Regeringsformen, erhållit helgden af grundlagsbud. Det lärer sålunda icke kunna med skäl påstås, att Banken saknar nödiga garantier, likasom icke någon torde vilja bestrida, att dess framgångsrika och för landets ekonomiska förkoffran välgörande verksamhet sedan en lång följd af år tillbaka åt Banken förvärfvat ett äfven under våldsamma finansiella skakningar orubbadt förtroende, som knappast lemna något öfrigt att önska.

Det må väl erkännas vara sant hvad motionären anmärker, att nationalrepresentationens uppgift ej är att vara en verkställande makt. Men, oafsedt att denna anmärkning förlorar i vikt derigenom att representationen icke omedelbart, utan allenast genom delegerade utöfvar denna makt, så framställer sig härvid sjelfmant det inkast, att den antydda olägenheten ingalunda häfves genom den af motionären föreslagna åtgärden. Det är nemligen uppenbart, att, äfven om man åt regeringen inrymmer en plats vid sidan af representationen i fråga om Bankens förvaltning, representationen icke desto mindre bibehåller sin administrativa myndighet, blott med den skilnad, att densamma i någon mån inskränkes och begränsas. Vore derföre den öfverklagade olägenheten af verkligt genomgripande betydelse, då skulle man följdriktigt drifvas derhän, att representationen, med frånträdande af ett mer än tvåhundraårigt och icke förverkadt privilegium, afsade sig all befattning med Banken och dess verksamhet — en konsekvens, hvarigenom Bankens karakter tydligen blefve en helt annan än den af ålder varit.

Då vidare motionären påstår, att det skulle visa misstroende mot den främsta statsmakten att utesluta densamma från rätten att medelst delegerade deltaga i förvaltningen af Riksbankens angelägenheter, så får Utskottet erinra, att frågan icke gäller att utesluta regeringsmakten från en rätt, som den förut egt, utan fast hellre rör sig derom, huruvida anledning finnes för Riksdagen att oombedd åt den andra statsmakten erbjuda en rättighet, som denna från början afsagt sig och ej heller nu framställt anspråk på att bekomma. Att representationen hädaneftersom hittills behåller Riksbanken under sin egen garanti och vård bör, enligt Utskottets uppfattning, lika litet kunna betraktas såsom en yttring af misstro-

ende mot regeringsmakten, som det från regeringsmaktens sida kan sägas vittna om bristande tillit till representationen, att denna icke inbjudes till deltagande i administrativa lagstiftnings- och förvaltningsåtgärder, de der grundlagsenligt ankomma på Kongl. Maj:t allena. Snarare kunde det sägas — derest öfver hufvud något ordande om misstro här vore på sin plats — att en åtgärd sådan som den ifrågasatta skulle tyda på att Riksdagen ej hyste rätt tillit till sin egen förmåga eller goda vilja att hålla Banken vid makt — ett erkännande som skulle vara desto mera obefogadt, som Riksdagen i fråga om t. ex. användandet af den årliga bankvinsten visat sig framför allt angelägen att stärka Banken.

Hvad slutligen vidkommer motionärens uttalande om möjligheten deraf, att ett ensidigt intresse framdeles kunde komma att göra sig gällande vid tillsättningen af bankofullmäktige — en fara, som skulle minskas genom konungamaktens deltagande i Bankens förvaltning — så torde Utskottet så mycket hellre kunna underlåta att yttra sig härom, som motionärens farhåga åtminstone icke lär kunna stödjas på någon inom det område, hvarom nu är fråga, vunnen erfarenhet.

Motionären föreslår vidare att, med afseende å den ökade omfattning bankrörelsen efter det nya representationsskicket införande erhållit, antalet ordinarie bankofullmäktige måtte ökas till nio. Ehuru denna del af motionen synes vara betingad af förslaget om regeringsmaktens deltagande i Bankens förvaltning och följaktligen kunde anses redan vara i och med det ofvan anförda besvarad, anser Utskottet sig dock böra tillägga, att då, Utskottet veterligen, hvarken från fullmäktiges sida något uttalande om önskvärdheten af styrelsepersonalens förstärkning egt rum, ej heller i öfrigt omständigheter förekommit, som antyda ett dylikt behof, Utskottet finner sig sakna anledning tillstyrka bifall till hvad motionären i detta afseende hemställt.

Lika litet kan Utskottet biträda motionärens förslag att Riksdagens begge Kamrar skulle, hvar för sig, likasom förut de fyra riksständen, utse sina bankofullmäktige. Ett dylikt stadgande skulle nemligen, såsom motionären sjelf genom jemförelsen med de forna riksständen antyder, innebära ett steg tillbaka mot en öfvergifven ståndpunkt och stå i uppenbar strid mot hela andan af vår nuvarande representationsordning, som i Riksdagen velat skapa, ej två särskilda korporationer med sins emellan stridiga intressen, utan en enda, hela svenska folket representerande församling. Kan redan på denna grund motionärens förslag icke annat än väcka allvarsamma betänkligheter, så kommer dertill ännu, att det synes vara skäligen tvifvelaktigt, huruvida den anmärkta olägenheten verkligen skulle undanröddas genom en anordning sådan som den föreslagna. Ty

om det å ena sidan må medgifvas, att, såsom motionären anmärker, en hvar ledamot, som genom lottkastning inkommit i Riksbankens styrelse, representerar den ena Kammarrens belåtenhet och den andras missbelåtenhet öfver valets utgång, så är det å andra sidan ej lätt att inse, huru denna olägenhet skulle blifva afhulpen derigenom, att hvardera Kammarren valde sina fullmäktige, då ju följden häraf snarare synes böra blifva den, att ingen bland fullmäktige rätteligen kunde sägas representera Riksdagen i dess helhet.

Beträffande derefter den tid, för hvilken bankfullmäktige skulle väljas och som motionären anser böra bestännas till tre år, så erkänner Utskottet villigt det önskvärda deri, att kontinuiteten i ett verk sådant som Riksbanken, så vidt möjligt är, bibehålles; och om nu gällande valföreskrifter lade något verkligt hinder i vägen härför, skulle Utskottet visserligen icke tveka att tillstyrka en förändring derutinnan. Att förhållandet emellertid ej med nödvändighet är sådant behöfver ej sägas; och att Riksdagen genom upprepade omval, der ej särskilda omständigheter föranledt vexling i styrelsepersonalen, visat sig till fullo uppskatta vigten af kontinuitetens bibehållande, torde af erfarenheten vara väl beakt. Utskottet vill i detta afseende endast erinra, att, då Riksdagen, efter det nya representationssättets antagande, första gången utöfvade sin valrätt, bland de tolf siste af Riksstånden utsedde fullmäktige 1 tjänstgjort i 13 år, 1 i 10, 4 i 7 och 3 i 4 år; samt att hela antalet under decenniet 1868—1877 valde fullmäktige utgör 16, hvilket utvisar en funktionstid för en hvar af i medeltal nära $4\frac{1}{2}$ år. Kan således den af motionären föreslagna förändringen svårigen sägas vara af erfarenheten med nödvändighet påkallad, så synes den deremot under vissa förhållanden kunna medföra beaktansvärda olägenheter. Ty lika önskligt det i allmänhet är att enhet och följdriktighet få göra sig gällande vid ledningen af Banken, lika välbetänkt torde det å andra sidan vara att, då fråga är om ett verk med så grannliga och maktpåliggande uppgifter som Banken, Riksdagen, dess ansvarige hufvudman, förbehåller sig makt att skyndsamt inom bankstyrelsen vidtaga de förändringar, hvartill omständigheterna kunna föranleda.

Slutligen har motionären väckt fråga om att bankfullmäktige skulle berättigas sjelfve inom sig utse icke blott, såsom nu är fallet, vice ordförande, utan jemväl ordförande. I händelse hvad motionären föreslagit angående regeringsmaktens deltagande i Bankens förvaltning äfvensom rörande sättet för val af Riksdagens fullmäktige skulle vinna Riksdagens bifall, så föreläge utan tvifvel giltig anledning att till fullmäktige öfverlemnna rätten att välja sin ordförande, såsom den enklaste och natur-

ligaste utvägen att slita spörsmålet, hvilken af de tre väljande myndigheterna, Konungen och Riksdagens begge Kamrar, skulle utse ordförande. Då emellertid Utskottet funnit sig icke böra understödja motionärens förslag i nyssnämnda delar och härtill kommer att, om det obestriddigen är af vigt, såsom motionären anmärker, att ordföranden åtnjuter förtroende af ett flertal bland sine medfullmäktige, det ligger icke mindre makt deruppå att till ordförande utses den, som af Riksdagen anses vara för befattningen lämpligast, samt det dessutom svårligen bör kunna förutsättas, att Riksdagens val skulle träffa någon, som ej vore i besittning af öfrige fullmäktiges förtroende, så anser Utskottet sig ega skäl afstyrka jemväl denna del af motionen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet vördsamt hemställa,

att ifrågavarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 25 April 1879.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservationer:

af Herr *Hallenborg*, med hvilken Herrar *Burenstam*, *de Maré*, *Robson*, Friherre *Hierta* och *Gahn* instämt: »Då jag inser att en framställning att åt Kongl. Maj:t medgifva rättighet att uti Riksbankens styrelse insätta en eller flera ledamöter icke för närvarande skulle kunna vinna Riksdagens bifall, finner jag också att Utskottet handlat ganska välbetänkt genom att afstyrka ett förslag till en grundlagsförändring som icke är möjlig att nu genomföra, men då jag anser motionärens förslag i berörda afseende, om också icke i den utsträckning han yrkat, vara väl värdt att beakta, hade jag önskat att Utskottet, såsom hufvudsakligt skäl för sitt afstyrkande, anført icke förändringens obehöflighet, utan svårigheten af dess genomförande.

Beträffande vidare motionärens förslag att fullmäktige i Riksbanken borde väljas för en tid af 3:ne år, så anser jag detta vara både nödigt, nyttigt och lätt utförbart, hvarföre hans motion i detta syfte borde af Utskottet tillstyrkas och i sammanhang dermed förslag äfven framställas om enahanda förändring med afseende å tjänstgöringstiden för fullmäktige i Riksgäldskontoret;»

af Herr *von Ehrenheim*, med hvilken Herr *von Möller* instämt: »Ehuru jag icke anser att Herr Wallenbergs motion kan obetingadt bifallas och icke heller anser sannolikt att en förändring uti en så gammal anordning, som den att Riksbanken uteslutande står under Riksdagens värd, skall blifva en omedelbar följd af motionen, har jag dock velat uttala min i vissa delar från majoritetens åsigt afvikande mening i frågan.

Betydelsen af alla de förbindelser i vårt land, som kunna i penningar värderas, är i högsta grad beroende deraf att Riksbanken fullgör sina förbindelser, och det synes mig således att goda skäl tala för att omgifva de viktigare bestämmelserna om Riksbanken med samma garantier, som man i konstitutionella länder bereder andra för egendomsförhållandena viktiga lagar, eller med andra ord att ställa dessa bestämmelser under båda statsmakterna. Denna väg är också redan beträdd genom lagarne angående myntbestämningen och för Rikets Bank, men dessa lagar innehålla icke på långt när alla de stadganden, hvaraf Riksbankens styrelse och säkerhet äro beroende. Å andra sidan torde visserligen också kunna erinras, att åtskilligt i denna rigtning kan ske utan att grundlagen därför behöfver förändras, och lärer det, om frågan återkommer under förhållanden, som för dess framgång äro mera lofvande än de nuvarande, vara skäl att noga öfverväga, på hvilken väg ändamålet bäst kan vinnas.

Om ett vidsträcktare inflytande på lagstiftningen för Riksbanken inrymmes åt Konungen, bör deraf äfven blifva en följd, att åt honom öfverlemnas att medverka vid tillsättandet af Riksbankens styrelse. Arten af Riksbankens verksamhet nödvändiggör att lemna så stor frihet åt dem, som förvalta Riksbanken, att på förvaltningen i hög grad beror om Riksbanken kommer att motsvara sitt ändamål, och det vore således mindre lämpligt att låta båda statsmakterna i alla hufvudsakliga delar gemensamt lagstifta för Riksbanken, men göra förvaltningen helt och hållet beroende af den af statsmakterna, som eljest i regeln ansetts icke böra hafva några förvaltningsbestyr. I Utskottets åsigt om olämpligheten att vid fullmäktigvalet upplösa Riksdagen i två hälfter instämmer jag deremot.

Förslaget att välja fullmäktige i Riksbanken för tre år synes mig i hög grad tänkvärdt, men motionen har efter min uppfattning ej gifvit

anledning att särskildt i detta afseende inom Utskottet framställa något yrkande, och det så mycket mindre som denna förändring, om den skall ske, väl äfven bör gälla för val af fullmäktige i Riksgäldskontoret, hvarom motionen icke innehåller något förslag;»

af Herr *Odelberg*: »De utaf Herr Wallenberg föreslagna förändringar uti Regeringsformen § 72 och Riksdagsordningen § 71 anser jag för min del grundade på rigtiga och af mig gillade motiv, hvadan jag för min del anser, att Konstitutions-Utskottet bort uppmärksamma och gilla de föreslagna grundlagsförändringarne;»

af Herr *Afzelius*: »Om jag än icke kunnat till alla delar gilla den motivering, Utskottet begagnat, och det slut, hvartill Utskottet kommit i förevarande fråga, har jag dock ansett mig böra afgifva bestämd reservation endast mot Utskottets afstyrkande af förslaget om en i regeln treårig tjänstgöringstid för Riksdagens fullmäktige i Riksbanken. De af Utskottet anförda skäl för detta dess afstyrkande må visserligen ega en viss grad af *probabilitet* i afseende å bevarandet af »kontinuiteten» inom Riksbankens styrelse och förvaltning — nekas lär dock icke böra, att under nuvarande förhållande en viss *osäkerhet* och *tillfällighet* i berörda afseende förefinnas, som icke annorledes än genom en lagbestämmelse kunna afhjelpas; och synes ett dylikt lagstadgande om treårig tjänstgöringstid böra gälla äfven för Riksdagens fullmäktige i Riksgäldskontoret, inom hvars styrelse och förvaltning en genom lag betryggad »kontinuitet» icke torde vara af mindre vigt än inom bankstyrelsen;»

samt af Herr *Hæggström*: »Härmed får jag reservera mig mot Utskottets afstyrkande af motionärens förslag till vinnande af kontinuitet i styrelsen af Riksbanken — en kontinuitet, som jag anser lika önskvärd som nyttig, och hvilken borde utsträckas äfven till styrelsen af Riksgäldskontoret.»

Herr *Hammarhjelm* har begärt få antecknad, att han icke varit närvarande i Utskottet vid behandlingen af förevarande motion.
